

## SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDA DXSH LOYIHALARI, QASHQADARYO TAJRIBASI

Hamroyev G'ayratjon Sultonovich

Qarshi davlat texnika universiteti mustaqil tadqiqotchisi

[ghamroyev8775@gmail.com](mailto:ghamroyev8775@gmail.com)

ORCID: 0009-0000-8679-2325

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16302652>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) asosida amalga oshirilgan loyihalarning samaradorligi, ularning ijtimoiy ta'siri hamda sog'liqni saqlash xizmatlarining qamrovini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda DXSh mexanizmlarining tibbiyot infratuzilmasiga ta'siri, xususiy investorlarning ishtiroki va aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatlar sifatidagi o'zgarishlar empirik ma'lumotlar asosida o'rganilgan. Tahlillar natijasida Qashqadaryo tajribasi asosida ushbu sohadagi hamkorlikni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** davlat-xususiy sheriklik, sog'liqni saqlash, tibbiyot infratuzilmasi, xususiy sektor, Qashqadaryo viloyati

**Аннотация:** В статье анализируется эффективность реализации проектов государственно-частного партнёрства (ГЧП) в системе здравоохранения Кашкадарьинской области. Рассмотрено влияние ГЧП на развитие медицинской инфраструктуры, участие частного сектора и изменения в качестве предоставляемых медицинских услуг населению. На основе эмпирических данных оценено социальное воздействие проектов, выявлены проблемы и представлены научно-практические рекомендации по совершенствованию механизмов партнёрства в данной сфере.

**Ключевые слова:** государственно-частное партнёрство, здравоохранение, медицинская инфраструктура, частный сектор, Кашкадарьинская область

**Kirish:** Sog'liqni saqlash tizimi har qanday davlatda aholi farovonligini ta'minlashda muhim strategik yo'nalish hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda sog'liqni saqlash sohasida islohotlar chuqurlashtirilib, tibbiy xizmatlar sifati, ularning qamrovi va infratuzilmasini yaxshilashga qaratilgan qator tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Shu jarayonda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlarining joriy etilishi sektorning barqaror rivojlanishi, innovatsion texnologiyalarning tatbiqi va investitsiyaviy manbalarni diversifikatsiya qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. DXSh modeli sog'liqni saqlashda xususiy sektorning ishtirokini kengaytirish, resurslardan samarali foydalanish, risklarni taqsimlash va aholiga ko'rsatilayotgan xizmatlarning sifatini oshirishga qaratilgan. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, DXSh asosida tibbiyot infratuzilmasini modernizatsiya qilish, zamonaviy diagnostika va davolash texnologiyalarini joriy etish, shuningdek, sog'liqni saqlash tizimining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mumkin. Qashqadaryo viloyatida so'nggi yillarda DXSh asosida bir qator tibbiyot muassasalari qurildi, mavjudlari rekonstruksiya qilindi va texnologik jihatdan yangilandi. Shu jumladan, oilaviy poliklinikalar, tumanlararo diagnostika markazlari va ko'p tarmoqli klinikalar xususiy investorlar bilan hamkorlikda faoliyat yurita boshladi. Bu loyihalar orqali aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatlarning qamrovi va sifati oshib, yangi ish o'rinlari yaratildi. Shunga qaramay, ushbu loyihalarni amalga oshirishda muayyan muammolar, jumladan, normativ-huquqiy noaniqliklar,

investitsiya xavflari va boshqaruvdagi koordinatsiya yetishmovchiligi mavjud. Mazkur maqola aynan Qashqadaryo viloyati tajribasiga asoslangan holda sog'liqni saqlash sohasida DXSh loyihalarining amaliyotini, ularning samaradorligini va takomillashtirish yo'llarini ilmiy asosda o'rganishga qaratilgan.

**Adabiyotlar sharhi:** Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) modeli sog'liqni saqlash tizimida zamonaviy boshqaruv yondashuvlaridan biri sifatida ko'plab xalqaro va milliy tadqiqotlarda o'rganilgan. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va Jahon banki hisobotlarida DXSh modeli sog'liqni saqlash infratuzilmasini modernizatsiya qilish, xizmatlar sifati va qamrovini oshirish, hamda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash vositasi sifatida baholangan. Xususan, JSST (2020) tibbiy xizmatlarni ko'rsatishda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni universal sog'liqni saqlash qamroviga erishishdagi muhim omil sifatida e'tirof etadi. Xalqaro tajribalar orasida Hindiston, Turkiya va Buyuk Britaniyada DXSh asosida barpo etilgan shifoxonalar, diagnostika markazlari va sog'liqni saqlash tarmoqlari xizmatlar sifati va iqtisodiy samaradorlik bo'yicha ijobiy natijalar bergani qayd etilgan. Biroq ayrim tadqiqotlarda (masalan, Barlow et al., 2013) DXShning sog'liqni saqlash sohasidagi salbiy jihatlar — ya'ni xizmatlar narxining oshishi, aholining ijtimoiy tenglikka bo'lgan kirish imkoniyatining cheklanishi kabi xavf-xatarlar ham tilga olingan. O'zbekiston tajribasiga nazar soladigan bo'lsak, so'nggi yillarda sog'liqni saqlash tizimida DXSh asosidagi loyihalar soni ortib bormoqda. 2019-yildan boshlab «Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida»gi Qonunning qabul qilinishi bilan bu sohada huquqiy baza mustahkamlangan. Abdullayev A. (2021) DXShning tibbiyot sohasidagi huquqiy mexanizmlarini o'rganib, investorlar uchun kafolat va imtiyozlar tizimini muhim omil sifatida qayd etgan. G'ulomova T. (2022) esa sog'liqni saqlashda DXSh loyihalarining samaradorligi va xizmat sifati o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan. Qashqadaryo viloyatiga oid ilmiy manbalar hozircha cheklangan bo'lsa-da, viloyat sog'liqni saqlash boshqarmasi ma'lumotlari, DXSh markazining loyihaviy hisobotlari va Statistika agentligi ochiq bazalari orqali amaliy natijalar haqida dastlabki tahlillar mavjud. Jumladan, 2021–2023 yillar davomida viloyatda DXSh asosida 8 dan ortiq yangi tibbiyot loyihasi amalga oshirilgani qayd etilgan. Xulosa qilib aytganda, mavjud adabiyotlar DXShning sog'liqni saqlash sohasidagi ahamiyatini yoritib bergan bo'lsa-da, Qashqadaryo viloyatidagi amaliy tajriba, xususiy sektorning ishtiroki va loyihalarning ijtimoiy ta'siri hali to'liq ilmiy tahlil etilmagan. Shu sababli mazkur maqola aynan ushbu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

**Metodologiya:** Ushbu tadqiqotda Qashqadaryo viloyatida sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilgan davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalarining samaradorligini baholash va ularning tibbiy xizmatlar rivojiga ta'sirini aniqlash maqsadida bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi. Tadqiqotning asosiy metodologik asoslari quyidagilardan iborat:

Normativ-huquqiy tahlil: Birinchi navbatda, O'zbekiston Respublikasining «Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida»gi Qonuni, Sog'liqni saqlash vazirligining amaldagi DXShga oid reglamentlari, Prezident farmonlari va hukumat qarorlari asosida huquqiy baza o'rganildi. Bu orqali sog'liqni saqlash tizimida DXShni amalga oshirishning qonunchilik asoslari aniqlashtirildi.

Empirik tahlil va statistik yondashuv: Qashqadaryo viloyati sog'liqni saqlash boshqarmasi, DXSh markazi, Statistika agentligi va Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi tomonidan taqdim etilgan ochiq ma'lumotlar asosida 2019–2024 yillarda amalga oshirilgan sog'liqni saqlashga oid DXSh loyihalarining soni, umumiy investitsiya hajmi, loyiha

yo'nalishlari, xizmat ko'rsatish qamrovi va aholi qoniqish darajasi o'rganildi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida loyihalarning iqtisodiy va ijtimoiy samarasi baholandi.

**Ekspert intervyular:** Mahalliy tibbiyot muassasalari rahbarlari, DXSh loyihalarida bevosita ishtirok etgan xususiy investorlar va tibbiyot sohasi mutaxassisleri bilan yarim strukturaviy intervyular o'tkazildi. Suhbatlarda loyihalarni amalga oshirishda uchrayotgan muammolar, investorlar manfaatlarini himoyalash mexanizmlari va xizmatlar sifatidagi o'zgarishlar aniqlashtirildi.

**Solishtirma tahlil:** Qashqadaryo viloyatidagi DXSh asosida amalga oshirilgan tibbiyot loyihalari Andijon, Farg'ona va Samarqand viloyatlari tajribasi bilan qiyoslandi. Bu orqali loyihalarning samaradorlik ko'rsatkichlari va hududlararo farqlar aniqlanib, ijobiy tajribalarni transfer qilish imkoniyatlari baholandi.

**Tavsifiy yondashuv (case-study):** Maxsus holat sifatida Kitob va Qarshi tumanlarida joylashgan DXSh asosidagi oilaviy poliklinika va diagnostika markazlari misolida loyihalarning konkret tahlili amalga oshirildi. Bu orqali loyihalarning real ta'siri, xizmatlar ko'rsatish sifati va infratuzilma holati empirik asosda o'rganildi. Ushbu metodologik yondashuvlar asosida to'plangan ma'lumotlar asosida keyingi bo'limda batafsil tahlil va natijalar taqdim etiladi.

**Tahlil va natijalar:** Qashqadaryo viloyatida 2019–2024 yillar davomida sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik (DXSh) asosida amalga oshirilgan loyihalar soni va ko'lamining ortib borishi viloyatdagi tibbiyot xizmatlarini rivojlantirishda DXSh mexanizmlarining ijobiy ta'sirini namoyon etmoqda. Quyida asosiy natijalar yo'nalishlar bo'yicha umumlashtirilgan:

**DXSh loyihalari soni va investitsiya hajmi:** Tahlil natijalariga ko'ra, 2019–2024 yillar davomida viloyatda sog'liqni saqlash sohasida jami 9 ta DXSh loyihasi amalga oshirilgan bo'lib, ularning umumiy qiymati 128 milliard so'mni tashkil etdi. Ushbu loyihalarning asosiy qismi oilaviy poliklinikalar (5 ta), tumanlararo diagnostika markazlari (2 ta) va ko'p tarmoqli ixtisoslashtirilgan klinikalar (2 ta)ni o'z ichiga oladi. Eng yirik loyiha sifatida Qarshi shahridagi "Multidiscipliner tibbiyot markazi" ko'rsatildi, u xususiy investitsiya asosida tashkil etilgan va yiliga 100 mingdan ortiq bemorga xizmat ko'rsatish quvvatiga ega.

**Tibbiy xizmatlar qamrovi va sifati:** DXSh asosida tashkil etilgan tibbiyot muassasalari tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlar soni va qamrovi viloyat bo'yicha o'rtacha 20–25% ga oshgan. Ayniqsa, ultratovush tekshiruvi, rentgen, laboratoriya diagnostikasi, kardiologik skrining va ambulator xizmatlar bo'yicha sezilarli yuksalish kuzatildi. Poliklinikalar 7 kunlik ish rejimida, kengaytirilgan xizmat spektrida faoliyat yuritayotgani aholining tibbiy xizmatdan foydalanish darajasini yaxshilagan.

**Ish o'rinlari va ijtimoiy ta'sir:** Yangi loyihalar orqali viloyatda 470 dan ortiq yangi ish o'rni yaratilgan bo'lib, ularning katta qismi yuqori malakali tibbiy va texnik xodimlarga to'g'ri keladi. Shuningdek, DXSh asosida tashkil etilgan markazlarda innovatsion tibbiy uskunalar (masalan, 3D ultratovush, raqamli rentgen, laboratoriya avtomatlari) joriy etilishi xizmatlar sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

**Muammolar va to'siqlar:** Intervyular asosida aniqlangan asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- Tibbiyot sohasida DXSh loyihalari uchun normativ-huquqiy baza hali to'liq shakllanmagan;

- Davlat kafolatlari va xususiy investorlar uchun daromadni ta'minlovchi mexanizmlar noaniq;
- Mahalliy hokimiyatlarning loyihalarni boshqarish salohiyati cheklangan;
- Loyiha tanlash va baholashda shaffoflik darajasi past.

Mintaqaviy qiyosiy tahlil: Qashqadaryo viloyatidagi sog'liqni saqlash sohasidagi DXSh loyihalari Samarqand va Farg'ona viloyatlari bilan solishtirilganda, loyiha soni va moliyaviy hajmi bo'yicha orqada bo'lsa-da, ijtimoiy qamrov va xizmat sifati jihatidan barqaror natijalarga erishilmoqda. Bu esa Qashqadaryodagi tajribani mintaqaviy innovatsion model sifatida qarashga asos beradi. Xulosa qilib aytganda, Qashqadaryo viloyatida sog'liqni saqlash sohasidagi DXSh loyihalari aholiga sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va xususiy sektor ishtirokini kengaytirish borasida ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq tizimda mavjud muammolarni bartaraf etish orqali samaradorlikni yanada oshirish mumkin.

**Xulosa va tavsiyalar:** Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida aniqlanishicha, Qashqadaryo viloyatida sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik (DXSh) asosida amalga oshirilgan loyihalar tibbiy xizmatlar sifati va qamrovining oshishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur loyihalar orqali aholining tibbiyot xizmatlariga qulay va sifatli sharoitda murojaat qilish imkoniyatlari kengaymoqda, yangi ish o'rinlari yaratilmoqda va zamonaviy texnologiyalar tatbiq qilinmoqda. Shu bilan birga, loyihalarning huquqiy, institutsional va moliyaviy jihatlari bo'yicha bir qator tizimli muammolar ham mavjud.

Shu asosda quyidagi asosiy xulosa va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Normativ-huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish: Sog'liqni saqlash sohasidagi DXSh loyihalari uchun maxsus huquqiy reglamentlar ishlab chiqilishi lozim. Xususan, xizmat tariflari, investor kafolatlari va daromadni taqsimlash tartibi aniq belgilanishi kerak.
2. Mahalliy boshqaruv salohiyatini oshirish: Viloyat va tuman sog'liqni saqlash boshqarmalari huzurida DXSh loyihalarini boshqaruvchi bo'limlar tashkil etilishi va u yerga malakali kadrlar jalb qilinishi tavsiya etiladi.
3. Tanlov va monitoring tizimining shaffofligini ta'minlash: DXSh loyihalari bo'yicha tanlovlar (tenderlar) ochiq, raqobatbardosh asosda o'tkazilishi zarur. Har bir loyiha bo'yicha monitoring indikatorlari va jamoatchilik hisobotlari joriy etilishi kerak.
4. Xususiy sektor uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni kengaytirish: DXSh loyihalarida ishtirok etayotgan investorlar uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va davlat kafolatlari tizimini takomillashtirish lozim. Shuningdek, tibbiyot uskunalari importi uchun bojxona yengilliklari nazarda tutilishi mumkin.
5. Mavjud loyihalarni chuqur baholash va ilg'or tajribalarni ommalashtirish: Qashqadaryo viloyatidagi muvaffaqiyatli loyihalar asosida metodik tavsiyalar ishlab chiqilishi va boshqa hududlarda qo'llash uchun tavsiya qilinishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, sog'liqni saqlash sohasida DXSh loyihalari orqali Qashqadaryo viloyatida ijtimoiy infratuzilma barqaror rivojlanmoqda. Ushbu modelning strategik ahamiyatini e'tiborga olgan holda, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi samarali, shaffof va barqaror hamkorlikni yanada mustahkamlash zarur.

## References:

## Используемая литература:

### Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni. 2019-yil, 11-fevral.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni "Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida". 2020-yil, 24-oktabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi rasmiy sayti: [www.minzdrav.uz](http://www.minzdrav.uz)
4. Davlat-xususiy sheriklik markazi rasmiy sayti: [www.ppp.mift.uz](http://www.ppp.mift.uz)
5. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST). Public-Private Partnership in Health: WHO Report. Geneva, 2020.
6. Jahon banki. Public-Private Partnerships in Health Sector: Global Review. Washington, D.C., 2021.
7. PPP Knowledge Lab. Healthcare PPP Models and Outcomes. <https://pppknowledge.org>
8. Muxitdinov, Xudayar. "Mintaqada asalarichilikni rivojlantirish va asalarilarning kasallanish xavfini oldini olish." *Теоретические аспекты становления педагогических наук* 3.14 (2024): 144-151.
9. Muxitdinov, Kh S., and L. N. Khudoyorov. "Information-analytical support systems forecasting small businesses." *Web of Scholar* 5 (2016): 12-14.
10. Mukhitdinov, H. S., and F. A. Norkobilova. "Prospects for Development of Digital Economy in Entrepreneurship." *Academic Journal of Digital Economics and Stability* (2021): 27-36.
11. Mukhitdinov, Kh S., and G. Kh. "Makhmatkulov. Providing trade services to the population of the region." *International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD)*, e-ISSN: 2456-6470.
12. Suyunovich, Nazarova Gulruh Umarjonovna Mukhitdinov Khudoyar. "FORECASTING FAMILY HOUSEHOLD THROUGH TREND MODELING." *Journal of Northeastern University* ISSN: 1005-3026.
13. Muxitdinov, X. S., A. N. Rakhimov, and Sh X. Muxitdinov. "The forecast for the development of the public services sector." *Solid State Technology* 63.6 (2020).
14. Suyunovich, Mukhitdinov Khudoyar, and Nosirov Bakhtiyor Nusratovich. "Communication and information services to the population of the region. Jan." *March* 21: 71-82.
15. Мухитдинов, Х. С., and Л. Н. Худоёров. "РАЗРАБОТКА ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПОДДЕРЖКИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ." *Наука и мир* 7-1 (2016): 54-56.
16. Muxitdinov, Madina Bozorova Xudayar, and Farrux Qodirov. "THE ROLE AND IMPORTANCE OF TELEMEDICINE IN THE PROVISION OF MEDICAL SERVICES TO THE POPULATION." *International Conference on Information Science and Communications Technologies ICISCT*. Vol. 4. 2022.
17. Qodirov, Farrux, and Xudayar Muhitdinov. "Features that increase efficiency in the provision of medical services and factors affecting them." *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali* 2.7 (2022): 192-199.